

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Індивідуальна тема: «Ефективність діяльності агрофірми»

*Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма 6.076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*

Завідувач кафедри: _____ / Карінцева О.І. /

Керівник роботи: _____ / Дериколенко О.М. /

*Виконавець: _____ / Цуркан К.В. /
П.І.Б.*

Група: _____ ПТБз-83-0с

Суми 2022 р.

Зміст

Анотація.....	3
Вступ.....	4
1. Теоретичні основи економічного стану фірми.....	5
1.1. Фінансово-економічний стан підприємства як економічна категорія.....	5
1.2. Методика та оцінка фінансової стійкості підприємства	7
1.3. Характеристика ліквідності та платоспроможності підприємства.....	8
2. Аналіз економічного стану фірми.....	11
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства та оцінка його фінансово-майнового стану	11
2.2. Аналіз показників підприємства.....	20
3. Шляхи підвищення ефективності діяльності фірми.....	25
3.1. Розробка стратегії економічного розвитку підприємства.....	25
3.2. Шляхи покращення економічного стану підприємства.....	27
Висновки.....	32
Список використаної літератури.....	33

Анотація

Кваліфікаційна робота бакалавра на тему «Ефективність діяльності агрофірми» виконана на 32 сторінках, має 57 джерел літератури, 7 таблиць та 2 формули.

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра є досить актуальною. Це необхідний етап для розробки планів та прогнозів щодо розробки фінансового оздоровлення підприємства.

При виконанні роботи застосовувалися наступні методи дослідження: метод експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу, економічного аналізу та факторного аналізу.

У першому розділі роботи «Теоретичні основи фінансово-економічного стану підприємства» був висвітлений фінансово-економічний стан підприємства як економічна категорія, фінансова стійкість підприємства і методика її оцінки та характеристика ліквідності та платоспроможності підприємства.

У другому розділі роботи «Аналіз фінансово-економічного стану підприємства» розглянули організаційно-економічну характеристику підприємства та оцінку його фінансово-майнового стану та провели аналіз показників підприємства.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення фінансово-економічного стану підприємства» була розроблена стратегія фінансово-економічного розвитку підприємства та запропоновані шляхи покращення фінансово-економічного стану підприємства.

Ключові слова: підприємство, ефективність, економічний аналіз, фінансова стійкість, ліквідність, ділова активність, рентабельність, реалізація, виробничі фонди, конкурентоспроможність.

Вступ

Сучасне суспільство живе в умовах постійних змін та руху, що обумовлені промисловими революціями «Industry 3.0» та «Industry 4.0» [34,35,40,42,43,44,45,51,53,]. Завдяки їм з'являється можливість перевести наші економіки на відновлювальні джерела енергії [31,33,46,47,49,50,52,54,55,56,57] та новітні інноваційні технології.

Ті підприємства, які не враховують такі процеси - гублять свої позиції, в результаті цієї діяльності опиняються на межі банкрутства. Так, входячи в нові умови господарювання, підприємства мають справи із великими фінансовими труднощами, це результат їх невірною перерозподілу коштів та джерел їх утворення. Так, особливе значення для кожного з підприємств є своєчасна та об'єктивна оцінка фінансово-економічного стану підприємства, розрахунок його основних показників, що характеризують дане підприємство [30,32,36,37,38,39,41,48].

Найбільш важлива економічна проблема в сучасних умовах – це визначення фінансової стійкості підприємства. Оскільки недостатня фінансова стійкість приводить до відсутності у підприємства коштів для розвитку виробництва, його не платоспроможності та у подальшому може привести до банкрутства. Та досить велика стійкість буде затримувати розвиток підприємства, при цьому підвищуючи витрати підприємства надлишковими запасами та резервами [1].

Фінансовий стан підприємства є його основною характеристикою економічної діяльності. В якому відображається конкурентоспроможність підприємства, також його потенціал.

1. Теоретичні основи економічного стану фірми

1.1. Фінансово-економічний стан підприємства як економічна категорія

Фінансовий стан підприємства показує рівень його забезпеченості певним обсягом фінансових ресурсів, які є необхідними для проведення ефективної господарської діяльності і своєчасного грошового розрахунку.

Фінансовий стан підприємства – це результат всіх елементів фінансових відносин, які знаходяться у взаємодії, що з'являються в підприємства у процесі господарської діяльності, охарактеризовуються розміщенням та використанням активів та джерел їхнього формування.

Фінансовий стан підприємства маємо постійно оцінювати із використанням різноманітних методів [7].

Комплекс науково-методичних принципів і інструментів дослідження фінансового стану підприємства, все це відноситься до методів аналізу фінансового стану підприємства. Їх є шість. Головні методи аналізу: вертикальний аналіз; горизонтальний аналіз; трендовий аналіз; порівняльний аналіз; аналіз відносних показників; факторний аналіз.

Є окремі види фінансового аналізу, їх виділяють у залежності від певних ознак:

Перша ознака. Організаційні форми проведення:

- внутрішній фінансовий аналіз – проводиться на основі нормативів;
- зовнішній фінансовий аналіз – проводиться по бухгалтерській звітності певними організаціями, мета вивчення правильності фінансових результатів діяльності підприємства.

Друга ознака. Обсяги досліджень:

- повний фінансовий аналіз – мета вивчення аспектів фінансової діяльності підприємства у комплексі;
- тематичний – вивчення тільки деяких аспектів фінансової діяльності підприємства.

Третя ознака. Об'єкт аналізу:

- аналіз певних фінансових операцій ;
- аналіз фінансової діяльності певних структурних одиниць та підрозділів;

- аналіз фінансової всієї діяльності підприємства.

Четверта ознака. За періодом проведення:

- попередній фінансовий аналіз;
- оперативний поточний фінансовий аналіз;
- наступний ретроспективний фінансовий аналіз [7].

Проведення оцінки фінансового стану підприємства виконується обчисленням системи економічних показників. Головні економічні показники: показники прибутковості; показники майнового стану; показники ліквідності; показники платоспроможності; показники фінансової стійкості і стабільності; показники рентабельності.

Показники ділової активності є узагальнюючими показниками оцінки фінансового стану підприємства [20].

Підприємства розробляють свої планові і прогностні показники, тарифи, норми, нормативи, ліміти, системи їхньої оцінки і регулювання фінансової діяльності. Все це є комерційною таємницею окремого підприємства.

Метою складання фінансової звітності є змога показати користувачу повну інформацію фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства – це рівень його забезпечення певним обсягом фінансових ресурсів, які треба для виконання ефективної господарської діяльності, своєчасних розрахунків.

1.2. Методика та оцінка фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це дуже важлива характеристика фінансового стану підприємства. Особливий стан підприємства при якому обсяг його активів є достатнім для погашення зобов'язань – це і є фінансовою стійкістю. Фінансово стійке підприємство – платоспроможне підприємство.

Фінансова стійкість підприємства - це коли вкладені у підприємницьку діяльність ресурси, за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності, окупаються. Коли одержаний прибуток має забезпечити самофінансування і незалежність підприємства від зовнішнього джерела залучених активів. Її рівень має вплив на можливості самого підприємства.

Загальна стійкість підприємства відбувається тільки, тоді, коли є умови для стабільної реалізації та отримання достатньої виручки. Тобто, є перевищення над витратами [3].

Фінансовий стан підприємства є стійким, при умові, коли власні оборотні засоби це 50 відсотків фінансових ресурсів, які мають бути для проведення господарської діяльності. Коли ефективно та цілеспрямовано підприємство використовує фінансові ресурси. Виконує умови кредитної, фінансової та розрахункової дисципліни. Підприємство є платоспроможним.

За низького рівню фінансової стійкості, бачимо зниження ділової активності і рентабельності. Збитковість підприємства може бути тимчасовою. Висока фінансова стійкість не дає ніякої гарантії підприємству, що воно не буде банкрутом.

Фінансову стійкість підприємства характеризують наступні показники: абсолютні і відносні [30].

Перерахуємо види фінансової стійкості підприємства за рівнем покриття різноманітних видів джерел суми запасів та витрат:

- кризовий стан;

- нестійкий фінансовий стан;
- нормальний стійкий фінансовий стан;
- абсолютна стійкість фінансового стану.

Фінансова незалежність від зовнішніх позикових джерел є важливою при умові функціонування підприємства.

Фінансова стійкість підприємства характеризується такими головними показниками, що показують незалежність підприємства від позикових коштів. О них відносяться:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт забезпеченості власними коштами;
- коефіцієнт маневреності власних коштів.

Отже, фінансово стійке підприємство, це коли воно платоспроможне в часі, дотримується фінансової рівноваги між власними коштами і залученими коштами.

Фінансова стійкість підприємства показує, що ресурси, які були виділені на підприємницьку діяльність, вони окупляться за рахунок грошових надходжень. А прибуток, отриманий в результаті діяльності підприємства забезпечить його незалежність [31].

1.3. Характеристика ліквідності та платоспроможності підприємства

На основі характеристик ліквідності поточних активів виконується оцінка платоспроможності підприємства.

Можливість деяких видів майнових цінностей швидко та без великих втрат своєї вартості перетворюватися в грошові кошти, все це характеризує ліквідність.

Спроможність підприємства швидко реалізувати активи та отримати грошові одиниці для сплати боргів є ліквідністю підприємства.

Ліквідність підприємства оцінюється відношенням величини його високоліквідних активів до короткострокової заборгованості.

Ліквідність балансу – показує рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов'язань. Його розраховують рівнем покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на грошові кошти відповідає строку погашення по зобов'язаннях [2].

В залежності від рівню ліквідності активи підприємства діляться на групи: най ліквідніші активи; швидко-реалізовувані активи; повільно-реалізовані активи; важко-реалізовані активи.

Аналіз ліквідності балансу – це порівняння активів, що згруповані за ступенем їхньої ліквідності, з зобов'язаннями за пасивом, що згруповані за термінами їхнього погашення та розміщення у порядку підвищення даних термінів.

У відповідності до зростання строків погашень зобов'язань пасиви балансу поділяються на наступні групи: негативні пасиви; короткострокові пасиви; довгострокові пасиви; постійні пасиви.

При порівняннях активів і пасивів підприємства, маємо змогу, визначити тип ліквідності підприємства [34].

Типи ліквідності підприємства: <

- абсолютно ліквідне: $A1 > П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 < П4$.
- ліквідне: $A1 < П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$.
- неліквідне: $A1 < П1$; $A2 < П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$.
- відносно ліквідне: $A1 < П1$; $A2 < П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$.
- абсолютно неліквідне: $A1 < П1$; $A2 < П2$; $A3 < П3$; $A4 > П4$.

Оцінка платоспроможності доповнює аналіз ліквідності.

Те, що є різноманітні показники ліквідності, це пов'язане із різними інтересами споживача. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності має важливе

значення для постачальника. Коефіцієнт поточної ліквідності має важливе значення для власника акцій підприємства та покупця. Коефіцієнт швидкої ліквідності має важливе значення для банку.

Перерахуємо головні показники, які допоможуть визначити платоспроможність підприємства. Це: коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт забезпечення власними коштами; коефіцієнт фінансового левериджу [5].

Від покращення результату діяльності залежить зростання рівню платоспроможності підприємства.

Загальний коефіцієнт ліквідності визначається за наступною формулою:

$$K_{л} = \frac{ПА - Р}{ПП - Д}, \quad (1.1.)$$

де: ПА – поточні активи;

Р – витрати майбутніх періодів;

ПП – поточні пасиви;

Д – доходи майбутніх періодів.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами визначається по формулі:

$$K_{з} = \frac{ПА - ПП}{ПА}, \quad (1.2.)$$

Відповідна кількість оборотних активів повинна бути у кожного підприємства так як ця умова забезпечує нормальний процес виробництва. Розмір таких активів підприємства, має прямий зв'язок з обсягом виробництва та швидкістю обороту активів. Тож, для оцінки фінансового стану підприємства велике значення має аналіз забезпеченості підприємства обіговими коштами та від ефективності їхнього використання.

Стабілізації фінансового стану підприємства сприяє добра організація оборотних активів та дотримання відповідності фактичної наявності встановленому нормативу [14].

2. Аналіз економічного стану фірми

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства та оцінка його фінансово-майнового стану

Підприємство, яке ми досліджуємо, знаходиться в Сумській області. Дане підприємство має сільськогосподарське направлення. Свою діяльність підприємство розпочало у 2005 році. Товариство з обмеженою відповідальністю є господарюючим суб'єктом та має статус юридичної особи.

Підприємство займається рослинництвом, тваринництвом та їх переробкою, а також реалізує свою продукцію.

Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур.

Підприємство займається реконструкцією та переобладнанням свого господарства. Також оновлений машино-тракторний парк.

Управлінський апарат агрофірми, на постійній основі, працює над покращенням та підвищенням врожайності та економічного розвитку підприємства.

Місце знаходження агрофірми це південно-західна частина Сумської області. Клімат сприятливий для вирощування усіх сільськогосподарських культур.

Розглянемо склад і структуру товарної продукції агрофірми.

Таблиця 2.1. – Склад і структура товарної продукції підприємства

Продукція	2018 рік		2019 рік		2020 рік		У середньому за три роки	
	Виручка, Тис. грн.	Питома Вага, %	Виручка, Тис. грн.	Питома Вага, %	Виручка, Тис. грн.	Питома Вага, %	Виручка, Тис. грн.	Питома Вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зернова	26608	46	15218	26	23729	36	21852	36
Соняшник	25608	44	15426	26	16936	25	19324	32
Соя	5544	10	1555	3	8555	13	5218	9
Картопля	40	0,1	23951	41	14033	21	12675	21
Овочі	89	0,2	2634	5	3145	5	1958	3
Інша рослинна прод.	191	0,3	177	0,3	351	1	249	0,4
Разом по рослинництву	58079	100	58962	100	66753	100	61265	100
Мед	-	-	9	0,01	3	0,004	4	0,006
Всього по тваринництву	-	-	9	0,01	3	0,004	4	0,006
Всього по росл. та твар.	58079	100	58971	100	66756	100	61269	100

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Послуги у росл. та твар.	165	0,3	111	0,2	121	0,2	132	0,2
Всього по підп- риємст- ву	58245	100	59081	100	66876	100	61401	100

Проаналізувавши таблицю, видно, що підприємство змінило спеціалізацію. Зміна спеціалізації підприємства була цілеспрямованою роботою керівництва підприємства. Відбулося розширення асортименту сільськогосподарської продукції за рахунок включення до нього високоліквідних, високотоварних з малим рівнем конкуренції на ринку збуту продукції.

Земля підприємства - це основний засіб виробництва. Земельні ресурси підприємства орендовані.

Таблиця 2.2. – Склад і структура землекористування на підприємстві

Вид	2018 рік			2019 рік			2020 рік			Відхилення	
	Площа, га	Питома вага, %	У тому числі оренда	Площа, га	Питома вага, %	У тому числі оренда	Площа, га	Питома вага, %	У тому числі оренда	Площа, га	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Заг. земельна площа, га	5242	100	5242	5259	100	5259	5234	100	5234	-8	-
Всього угідь	5202	99	5202	5219	100	5219	5194	100	5194	-8	-
У тому числі рілля	5202	100	5202	5219	100	5219	5194	100	5194	-8	-

З таблиці, видно, що рівень освоєності та рівень розораності землі підприємства дорівнює сто відсотків. Підприємство повинне провести роботи зі збереження та з розширення своїх земельних площ.

Сільськогосподарська сфера діяльності це не тільки земля, фінансові ресурси, а ще й трудові ресурси. Необхідно визначити показники використання робочого потенціалу.

Таблиця 2.3. – Динаміка чисельності працівників, ефективність

їхнього використання

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018–2020 р.,%
1	2	3	4	5
Середн. обл. чисельність працівників, чол.	91	173	145	159
у рослинництві	89	171	143	161
у тваринництві	2	2	2	100
Відпрац. одним працівником в середн. по гос-ву, дні	166	169	158	96
Коефіцієнт вик. річного фонду роб. часу	1	1	1	87
Виробл. ВП на одного працівника, тис. грн.	640	342	461	72
у рослинництві	653	345	467	72
у тваринництві	0	4	2	-

Порівнявши роки, бачимо, зміну чисельності працівників по підприємству, відбулося їх збільшення. Збільшення робітників сталося за рахунок розширення виробничої діяльності даного підприємства в рослинництві, так як ця галузь потребує більшу кількість працюючих. Спостерігається, те що підприємство повністю забезпечене працюючими на постійній основі.

Спостерігаємо зменшення коефіцієнту використання річного фонду робочого часу на підприємстві.

Продуктивність праці на агрофірмі скорочується, це негативно відображається на діяльності підприємства, коли великою кількістю робітників виготовляється менше кількість продукції.

Виробничі фонди – це коли за виробничого процесу, участь у якому приймають засоби праці та предмети праці, що виражені у грошовій формі.

Один з вирішальних чинників зростання ефективності виробництва є забезпеченість підприємства основними фондами в потрібній кількості і асортименті, ступінь їхнього використання. Все це розраховується по даних звітності. Так, порівнюють факт основних фондів підприємства із планом на них. Розрахувавши показники фондоозброєності та фондозабезпеченості будемо знати забезпеченість підприємства виробничими фондами [18].

Таблиця 2.4. – Забезпеченість підприємства основними засобами, ефективність їх використання

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2018-2020р.,%
Фондозабезп., тис. грн.	280	604	1364	487
Фондоозброєн., тис. грн.	160	182	488	305
Фондомістк., грн.	1	1	1	367
Фондовіддача, грн.	4	2	1	23

Звідси, показники фондозабезпеченості зростають. Дане зростання відбулося, тому що, ввелось до експлуатації устаткування і обладнання, що є переоцінкою фондів. Спостерігаємо, підвищення фондоозброєності, це відбулося, тому що підвищилася чисельність працівників на підприємстві та зросла вартість основних фондів.

Фондовіддача знизилася, а фондомісткість підвищилася, це сталося тому що збільшилася середньорічна вартість основних засобів та відчутно зменшилася інтенсивність використання робочої сили. Тож, все це свідчить, що виробничі фонди підприємства ефективно використовувалися.

Прибуток чи збиток – фінансовий результат господарської діяльності підприємства.

Сума на яку доходи перевищують витрати – є прибутком.

Перевищення суми витрат над сумою доходів – є збитком.

Одержання кінцевого фінансового результату, прибутку, є основною метою діяльності підприємств. Тож, приріст або зменшення вартості власного капіталу підприємства – є фінансовим результатом діяльності підприємства [8].

Проаналізувавши основні показники господарської діяльності агрофірми, бачимо, що доход від реалізації, має тенденцію збільшення. При цьому операційні доходи зменшилися. Йде зростання собівартості, яке приводить до збільшення ціни на продукцію підприємства. Підвищилися й інші операційні витрати.

Розглянемо, майно підприємства.

Ресурси, що контролюються підприємством у результаті минулих подій, використання яких приводить до надходження економічних вигод в майбутньому – є майном підприємства.

Оцінювання майнового стану підприємства дає можливості для розрахунку абсолютних та відносних змін статей балансу за конкретний період, відстежування тенденцій їхніх змін та визначення структури фінансових ресурсів підприємства [28].

Для здійснення аналізу майна підприємства треба провести аналіз складу майна і його структури, вивчити джерела формування майна, зміни складових майна та джерел його формування. Головними методами аналізу майна підприємства є горизонтальний та вертикальний метод, що застосовуються до аналізу балансу та метод фінансових коефіцієнтів. Є також, необхідність оцінки стану основних засобів підприємства за допомогою показників оцінки його майнового стану.

Таблиця 2.5. – Показники оцінки майнового стану підприємства

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019-2018 р. р.	Відхилення 2020-2019 р. р.
1	2	3	4	5	6
Частка осн. засобів у активах	0,4	0,5	0,8	0,1	0,3
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,3	0,3	0,2	0	-0,1
Коефіцієнт оновлення осн. засобів	0,6	0,2	0,3	-0,4	0,1
Коефіцієнт вибуття осн. засобів	0,7	0,6	0,1	-0,1	-0,5
Коефіцієнт мобільності активів	0,8	0,5	0,4	-0,3	-0,1

Робимо висновки з таблиці, частка основних засобів у активах із кожним роком підвищувалася.

Коефіцієнт зносу показує рівень морального і фізичного зносу основних засобів. Зменшення коефіцієнту зносу є позитивним для підприємства, показує інтенсифікацію процесів оновлення необоротних виробничих активів, все це дає можливість для зростання конкурентоспроможності підприємства.

Рівень річного і морального оновлення основних засобів підприємства показує коефіцієнт оновлення. Так, видно, що йде підвищення цього показника це позитивна тенденція для підприємства.

Коефіцієнт вибуття показує частку вибулих основних засобів, тут бачимо, зменшення цього коефіцієнту.

Співвідношення оборотних і необоротних активів підприємства – це коефіцієнт мобільності. Його частка не висока. Є тенденція до зменшення.

Аналіз структури та динаміки майна підприємства показав непогані результати. Підприємство в більшій кількості оснащене новим устаткуванням.

Проаналізуємо основні види і ознаки класифікації джерел формування капіталу підприємства.

Проведення вертикального і горизонтального аналізу капіталу підприємства дасть можливість для виявлення основних тенденцій змін.

Проаналізувавши результат горизонтального аналізу за даний період часу, бачимо, статутний капітал підприємства є незмінний. Нерозподілений прибуток збільшився. Пасив балансу підприємства має поточні чи короткострокові зобов'язання [21].

Для фінансування поточної діяльності агрофірма застосовує власний капітал, саме це показує горизонтальний аналіз.

Аналіз активів показав те, що інвестиційна діяльність на підприємстві відсутня. Статутний капітал підприємства не змінювався вже на протязі 3 років.

Проведемо вертикальний аналіз капіталу підприємства.

Висновок, питома вага статутного капіталу у пасиві балансу є незмінна. Зниження прибутку, показує нам, питома вага нерозподіленого прибутку у пасивах підприємства. Є тенденція зменшення кредиторської заборгованості.

Спостерігаємо підвищення питомої ваги інших поточних зобов'язань, за останній рік.

2.2. Аналіз показників підприємства

Рівень ризику діяльності підприємства та її залежність від позикового капіталу показує фінансова стійкість. По результату розрахунку фінансової стійкості роблять висновок про:

- рівень довгострокової стійкості підприємства без позикових засобів;
- інтенсивність використання позикових засобів;
- ступінь залежності від короткострокових зобов'язань [15].

По даних балансу підприємства проводиться аналіз фінансової стійкості, маємо характеристику структури джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Дослідимо показники фінансової стійкості нашого підприємства.

Таблиця 2.6. – Показники фінансової стійкості підприємства

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020-2018 р.	
				Абсолют. Тис. грн.	Відносне Тис. грн.
1	2	3	4	5	6
Коеф. забезп. оборотних активів власн.кошт.	0,1	-0,6	-0,5	-0,6	-433
Коеф. забезп. власними обіг.коштами запасів	0,002	0,02	0,005	0,003	250
Коеф. фін. незалежності	0,7	0,5	0,5	-,02	71
Коеф. фін. залежності	1,4	1,9	1,9	0,5	139
Коеф. маневр. власного капіталу	0,3	0,3	0,3	0	100
Коеф. концентрації позикового капіталу	0,3	0,5	0,5	0,2	178
Коеф. фінанс. стабільності	0,2	-0,4	-0,3	-0,5	-243

Звідси, коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами показує нам спроможність підприємства для фінансування оборотних активів за рахунок власних коштів. 0,1 і вище це його нормативне значення. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами переважно був мінусовим.

Рівень фінансування запасами за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів показує нам коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами. Зі спостереження, видно, підприємство не в повному обсязі забезпечене власними обіговими коштами, є тенденція до зниження.

Підприємство самостійно профінансувати себе не може це показує коефіцієнт автономії.

Наближеним до нормативного є коефіцієнт фінансової залежності. Що є добре для досліджуваного підприємства.

Розрахувати частку власного капіталу, яка буде направлена на фінансування оборотних активів підприємства визначає коефіцієнт маневреності власного капіталу. Так, на підприємстві в достатній кількості є власні фінансові ресурси, що направляються на фінансування необоротних активів та на частини оборотних активів підприємства.

Частка активів підприємства, які фінансуються з довгострокових і короткострокових позикових ресурсів розраховується коефіцієнтом концентрації позикового капіталу. Підприємство не показує нормативного значення, тобто підприємство не має змоги самостійного фінансування.

Частку активів, яка фінансується в рахунок довгострокових джерел фінансування, показує коефіцієнт фінансової стабільності. З аналізу видно, що підприємство не одержує кошти із довгострокових розрахунків [27].

Співвідношення величин високоліквідних активів та короткострокової заборгованості, даними показниками характеризують ліквідність підприємства. Порівнянням обсягу поточних зобов'язань з даними ліквідними коштами так проводиться аналіз ліквідності. Використовують систему коефіцієнтів для вимірювання ліквідності.

Таблиця 2.7. – Показники ліквідності підприємства

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темпи зрост.,% 2020-2018 р.р
1	2	3	4	5
Коефіц. покриття	1,1	1,0	0,3	27,0
Коефіц. шв. ліквідності	0,4	0,4	0,3	75
Коефіц. абсол. ліквідності	0,004	0,002	0,001	25
Коефіц. співвідн. дебітор. та кредитор. заборгованості	0,2	0,3	0,7	350

Звідси, коефіцієнт покриття, останні два роки, скорочується, тобто підприємство немає достатньої кількості оборотних активів.

На 75 відсотків скоротилися показники коефіцієнту швидкої ліквідності.

Є скорочення показнику коефіцієнту абсолютної ліквідності на 25 відсотків.

Підприємство не може розраховуватися із робітником, кредитором і постачальником за рахунок дебіторів, це видно, із показника коефіцієнту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості.

Тож, підприємство нема достатніх власних коштів.

Аналіз ефективності основної діяльності підприємства виконує оцінка ділової активності. Оцінка ділової активності характеризується швидкістю обертання фінансового ресурсу підприємства [24].

Оцінка ділової активності виконується при допомозі коефіцієнту оборотності.

Проаналізувавши показники ділової активності, зробимо висновки.

Коефіцієнт оборотності активів підприємства має тенденцію до зниження, дані цифри не відповідають нормативним значенням.

Зменшення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості показує, що політика підприємства не є ефективною.

Не ефективним, також є, коефіцієнт оборотності запасів, він зменшується. Тож, підприємство не зформувало у достатній кількості свої виробничі запаси та запаси готової продукції.

Показник коефіцієнту оборотності власного капіталу зменшується, тобто є неефективне використання власного капіталу.

Показник, який характеризує економічну ефективність – це рентабельність.

Коефіцієнти рентабельності застосовуються у залежності від характеру оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Коефіцієнти рентабельності дає можливість визначити вибір оціночного показнику [17].

Аналіз рентабельності підприємства проводиться шляхом визначення головних показників – це: рентабельність активів; рентабельність діяльності; рентабельність власного капіталу [33].

Провівши аналіз рентабельності, бачимо, що підприємство є не зовсім рентабельним.

Коефіцієнт рентабельності активів зменшується. Що вказує на зниження попиту на продукцію підприємства та на перенагромадження активів підприємства.

Зменшився також і коефіцієнт рентабельності власного капіталу.

Зниження коефіцієнту рентабельності показує низьку ефективність господарської діяльності підприємства.

3. Шляхи підвищення ефективності діяльності фірми

3.1. Розробка стратегії економічного розвитку підприємства

Зростання обсягу виробництва, підвищення прибутку і рентабельності продукції є головним для майбутнього, успішного розвитку підприємства, яке ми досліджуємо. Прийняття рішення по управлінню і розробці стратегії для ефективного розвитку підприємства є одним з шляхів для впровадження даної мети [4].

Дане підприємство не має права на ігнорування принципу диференціації, бо коли споживач буде вважати його продукцію поганою, у порівнянні із продукцією конкурента, то за таких обставин, підприємство повинне буде запроваджувати цінові знижки для покращення своїх позицій. Та, за такого розвитку подій, підприємство має ризик втрати свого лідерства, що зовсім не відповідає його прагненням [32].

За умови виробництва товару різної якості та ціни, підприємство повинне орієнтуючись на конкретного споживача. То при цьому, вірним буде використання стратегії диференціації. Стратегія диференціації показує вибір деяких сегментів ринку та отримання на них переваг. Так, для цього є потреба у вирощуванні різноманітної сільськогосподарської культури, яка буде реалізована за різними цінами. Ці ціни будуть орієнтованими на різного споживача, з різним рівнем доходів [11].

Диференціація надасть можливість підприємству підвищити свій дохід, за умов впровадження наступних стратегій.

1. Стратегія розвитку товару, тобто, збільшення асортименту продукції, не тільки вирощування сільськогосподарських культур, а й виготовлення з цих культур певної продукції.

2. Стратегія зміцнення позицій на ринку, посилення позицій існуючого товару на існуючому ринку. Це можна отримати при умові організації ефективною роботи відділу маркетингу, за умов оптимізації асортименту із

допомогою портфельного аналізу виробів підприємства і маркетингового дослідження товару та при використанні різних засобів, що стимулюють збут продукції.

3. Стратегія горизонтальної диверсифікації, вона досягається при можливостях виробництва та при використанні нових технологій при використанні яких є можливість удосконалити систему вирощування сільськогосподарських культур [12].

Так, підприємство має головну базову стратегію – це стратегія диференціації. При застосуванні даної стратегії підприємство має знаходити шляхи для того щоб зростала ефективність його виробництва та знижувалися витрати.

За умови запровадження стратегії закріплення позицій на ринку треба впровадити оптимізаційну товарну політику, вона є одним з комплексу заходів при реалізації цієї стратегії [22].

Щоб підприємство витримало конкуренцію треба запровадити вирощування нових сортів сільськогосподарських культур та вдосконалити технологічні процеси.

Важливими факторами для підприємства, також є кон'юктура збуту і економічна ефективність.

Тож, враховуючи всі ці умови, підприємство повинне буде провести оптимізацію асортименту продукції, це є можливістю для підвищення прибутковості підприємства без додаткових затрат. Все це дасть можливість підприємству реалізовувати більш витратні стратегії [29].

3.2. Шляхи покращення економічного стану підприємства

Від використання, удосконалення та від наявності економічного потенціалу підприємства залежить ефективність використання ресурсів та збільшення рівню економічної стійкості підприємства [6].

Одна із особливостей нестійкої діяльності підприємства є якісна, кількісна і структурна недосконалість економічного потенціалу господарств. Дана недосконалість виникає під час значних втрат ресурсів, важким фінансовим становищем та в проведенні реформ на підприємствах [25].

Пошук оптимального співвідношення позикового та власного капіталу, що мало б забезпечити мінімальні фінансові ризики при максимальній рентабельності власного капіталу, все це є певним першочерговим етапом для удосконалення фінансового стану вітчизняних підприємств.

Оптимізація ліквідності підприємств виконується при допомозі оперативного механізму фінансової стабілізації, тобто, це система певних заходів, які направлені на, по-перше, зниження фінансових зобов'язань, по-друге, на підвищення грошових активів, які забезпечують дані зобов'язання [26].

Зниження фінансових зобов'язань відбувається за рахунок:

- зниження сум постійних витрат;
- зниження рівню умовно-змінних витрат;
- подовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями;
- відкладення виплат відсотків і дивідентів.

Підвищення суми грошових активів може відбутися при наступних умовах:

- рефінансування дебіторських заборгованостей;
- більш швидких темпів оборотності дебіторської заборгованості;
- оптимізації запасів товарно-матеріальних цінностей;

- зменшення розміру гарантійних, страхових, сезонних запасів, на той час коли підприємство знаходиться в кризовій ситуації.

На зараз актуальною є оптимізація збутової політики підприємства.

Підприємство повинне розворушити маркетингову політику. Метою якої є просування продукції підприємства. З аналізу, бачимо, що продукція підприємства є конкурентоспроможною. Підприємство повинне вирішити питання з рекламної компанії своєї продукції. Тобто, стимулювати шляхи просування та збуту своєї продукції. Що дозволить підняти рівень реалізації продукції. Всі ці заходи нададуть можливості для виходу даного підприємства із фінансово-економічної кризи [9].

Шляхом зменшення собівартості продукції та за рахунок запровадження новітніх технологій можна досягнути на ринку збуту сталої конкурентоспроможності [13].

Зростання грошових коштів може відбутися при реалізації лишніх виробничих та невиробничих фондів, можлива передача цих фондів у оренду.

Виробництво нових видів продукції теж може покращити фінансовий стан підприємства .

Використання економіко-математичних методів теж покращить фінансовий стан підприємства. Використання даних методів дозволить підняти ефективність аналізу за рахунок збільшення кількості факторів, які впливають на діяльність підприємства.

Можливою причиною кризового стану підприємства є неспроможність фінансових відділів підприємства до гнучкого планування і фінансового аналізу, а також пізно виявлена фінансова нестабільність підприємства.

Від результату виробничої, фінансово-господарської та комерційної діяльності залежить фінансовий стан підприємства. Сталий фінансовий стан підприємства має позитивний вплив на безперебійну реалізацію високоякісної продукції та її безперебійний випуск [23].

Перерахуємо важливі заходи, які треба запровадити в умовах фінансової кризи підприємства. Вони стабілізують фінансову стійкість підприємства за умов фінансової нестабільності.

Це:

- вдосконалення поточного календаря фінансового документу, де показаний весь грошовий обіг підприємства ;
- прибирання зовнішнього фактору банкрутства;
- переведення мало оборотних активів до більш оборотних;
- врегулювання рівню незавершеного виробництва.

Для підтримки економічної стійкості підприємства запроваджується ціла система заходів, яка повинна проводити та передбачати наступне:

- сталий моніторинг внутрішнього та зовнішнього стану підприємства;
- проводити розробку заходів з зменшення зовнішньої вразливості підприємства;
- проводити розробку підготовчого плану, за умови, виникнення проблемної ситуації;
- запровадження плану практичних заходів коли виникла кризова ситуація;
- прийняття ділових рішень при виникненні форс мажорних обставин;
- контролювати та направляти дії, здійснювати контроль за виконанням заходів та їхнім результатом.

Направлені на покращення фінансово-економічного стану підприємства заходи – це:

- вивчення попиту на продукцію, що виробляє підприємство, метою цього є розширення ринку;
- проведення аналізу складових собівартості продукції та розрахунок шляху її зменшення;
- проведення збуту переорієнтації на випуск другої продукції;

- розкриття наднормового запасу матеріальних цінностей;
- вивчення можливостей одержання довгострокового кредитування.

Сам процес виходу підприємства із кризової ситуації, кризового стану повинен проходити організовано. Повинні розроблятися певні, основні документи, які б керували антикризовим управлінням підприємством [19].

Пошук резерву підвищення прибутку, зниження витрат, зниження дії податкового навантаження – це є оптимізацією фінансово-економічних результатів діяльності підприємства. При цьому є потреба в проведенні факторного аналізу. Для цього треба виявити фактори, що мають найбільший вплив на зміну фінансово-економічних результатів діяльності виробничого підприємства. Ці фактори повинні мати особливий вплив на показники чистого прибутку та на коефіцієнти рентабельності [28].

Для покращення фінансово-економічних результатів підприємства треба використати наступні заходи:

- виконання постійного контролю за умовами зберігання та транспортування продукції;
- провести заходи, що направлені на покращення матеріального клімату у виробничому колективі, це вплине на підвищення продуктивності праці;
- використання системи депреміювання робітників при порушеннях дисципліни;
- розробка та проведення ефективної системи матеріального стимулювання колективу;
- проведення підвищення кваліфікації кадрів підприємства;
- вдосконалення рекламної діяльності підприємства;
- усунення причин з яких виникають перевитрати фінансових ресурсів на матеріальні і інші операційні витрати;
- проведення ефективної цінової політики на підприємстві.

Всі ці заходи дозволять підприємству краще реалізувати виявлені резерви підприємства і підвищить загальну якість діяльності самого підприємства [30].

Тож, вдосконалення фінансово-економічного стану підприємства може відбутися шляхом зростання результативності розміщення і використання ресурсного потенціалу підприємства. Після запровадження цих всіх заходів є можливість для підприємства у забезпеченні розвитку виробництва, основою цього є підвищення прибутку і активів, при цьому зберігається платоспроможність і кредитоспроможність підприємства.

Висновки

Стійкість фінансового становища підприємства формується у процесі усієї виробничо-господарської чи комерційної діяльності. Та основним у діяльності підприємства є результат. Результатом є показники фінансового стану підприємства. Їх визначають на базі офіційної та публічної звітності підприємства [7].

Провівши розрахунки, бачимо, що підприємство не має власних коштів і при цьому не має можливості розрахунку із кредитором.

Відбулася зміна спеціалізації підприємства.

Проаналізувавши дані, видно, що дохід від реалізації продукції, звітного року, підвищився порівняно із базисним та підвищився і чистий дохід. Операційні доходи знизилися. Бачимо зростання собівартості, це може привести до зростання ціни на продукцію. Підвищилися й операційні витрати.

Тобто, підприємство є не досить рентабельним.

При розрахунку коефіцієнту рентабельності активів видно, що має місце скорочення, що показує падаючий попит на продукцію підприємства та про перенагромадження активів.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу зменшився.

Коефіцієнт рентабельності має тенденцію до зменшення, звідси зниження ефективності господарської діяльності підприємства.

Покращення фінансово-економічного стану підприємства можливе за рахунок підвищення вхідних та зниження вихідних грошових потоків. Так, зростання розміру вхідного потоку може бути за рахунок підвищення виручки від реалізації, продажі частини основних фондів та рефінансування дебіторської заборгованості.

Для підвищення обсягу реалізації треба буде по максимуму активізувати збутову діяльність підприємства.

Список використаної літератури

1. Артеменко В. О., Мельник С. І. Структура чинників впливу на конкурентоспроможність підприємств АПК. Управління проектами та розвиток виробництва. 2010 №4. С. 110-116.
2. Гомза В. М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Економіка АПК. 2014. №12. С. 109-115.
3. Гринишин Г., Балаш Л., Лисюк О. Конкурентна стратегія підвищення зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК. Аграрна економіка. 2015. №8. С. 37-43.
4. Дем'яненко М.Я. Відтворення природного ресурсного потенціалу АПК: економічні аспекти // Економіка АПК.-2004.
5. Донських А. С. Конкурентоспроможність аграрних підприємств та фактори, що її визначають. Ефективна економіка. 2011. №12.
6. Дробязко С. І., Мельнікова Ю. І. Підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі логістичного підходу. Економіка. Фінанси. Право. 2013. № 7, 29-31.
7. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>.
8. Капуста З. М., Огієнко А. В., Огієнко М. М. Управління конкурентоспроможністю підприємств АПК на ринках країн ЄС. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. Економічні науки. 2015. №1. С.118-121.
9. Котелевець Д. О. Характеристика складових та факторів забезпечення конкурентоспроможності переробних підприємств в АПК. Молодий вчений, 2017. №5. С.635-638.
10. Лупенко Ю. О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. 2015. №2 (2). С. 30-34.

11. Мазур Н. А. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України. Роль молоді у розвитку АПК України. 2018. С. 153.
12. Маховський Д. В. Формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК. Агросвіт. 2013. №13, С. 51-53.
13. Митяй О. В. Інноваційна діяльність як складова в управлінні конкурентоспроможністю підприємств АПК. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. №3, С. 113-119.
14. Непочатенко О. О., Пташник С. А., Мельник К. М. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2016. № 12, С. 33-36.
15. Непочатенко О. О., Чекалюк С. А. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств України. Економіка АПК, 2015. №7. С. 41-46.
16. Лосіцька Т.І. Світовий ринок грубого зерна / Т. І. Лосіцька // Економіка АПК.-2005.
17. Організація та управління інноваційною діяльністю: Підручник \ за ред. проф. Перерви П.Г., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова М.І. – Харків: НТУ «ХП», 2008.
18. Організація промислового виробництва: Підручник / А.І. Яковлев, С.П. Сударкіна, М.І. Ларка та ін.; За ред. А.І. Яковлева, С.П. Сударкіної, М.І. Ларки. – Харків: НТУ «ХП», 2007.
19. Основи аграрної економіки: Підручник /В.П. Галушко, Гвідо Ван Хуленберг, О.А. Ковтун та ін.- К.: Вища освіта, 2004,
20. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>.
21. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія.-К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2002.

22. Стратегічне планування : навч. посіб. / Карпіщенко О.І., Ілляшенко К.В., Карпіщенко О.О. – Суми : Сумський державний університет, 2013.
23. Сологуб М. П. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК України. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2013. №4. С. 56-61.
24. Скрипниченко Ю. І. Система чинників конкурентоспроможності підприємств АПК. Агросвіт. 2011. №4. С. 28-30.
25. Стельмащук А. М. Амортизаційний фактор у відтворенні основних засобів переробних підприємств АПК. Інноваційна економіка. 2014. №6. С. 66-72.
26. Стехін В. В. Конкурентостійкість підприємства як інтегратор конкурентоспроможності підприємств АПК. Науковий вісник РУЕТ: Economic Sciences, 2014. №52. С.11-16.
27. Сотник І.М. Тенденції та проблеми управління дематеріалізацією виробництва і споживання. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 8. С.
28. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Баканів М.І. – К.: Кондор, 2009.
29. Шквиря Н. О. Сутність та особливості маркетингового планування конкурентоспроможності продукції. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2016. №3. С. 146-152.
30. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>.
31. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>.
32. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>.

33. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>.

34. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>.

35. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 19-37. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86419>

36. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>

37. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>

38. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисильова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні. Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>

39. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>

40. Карінцева О.І., Дегтярьова І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf

41. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

42. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>

43. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

44. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев'янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.

45. Disruptive technologies for green economy formation in conditions of the fourth industrial revolution: the EU experience / I. Dehtyarova etc. // Socio-economic and management concepts: collective monograph / Krupelnytska I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 388-392. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86986>

46. Karintseva O., Kharchenko M., Boon E.K., ...Melnik V., Kobzar O.(2021). Environmental determinants of energy-efficient transformation of national economies for sustainable development.. J. International Journal of Global

<https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.115148>

47. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 3. С. 87-97. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81759>

48. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. *Mechanism of economic regulation*. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

49. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. *Problems and Perspectives in Management*, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>

50. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>

51. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>

52. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Karintseva, O., Kubatko, O. Information factors in economic systems and business during transition to digital economy/Selected Aspects of Digital Society Development. Monograph 45. Edited by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda, Publishing House of University

of Technology, Katowice, 2021. P. 173-178
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87135>

53. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

54. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska : Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

55. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

56. Tu Yu-Xia, Kubatko O., Karintseva O., Piven V. (2021) Decarbonisation drivers and climate change concerns of developed economies. International Journal of Environment and Pollution. 2021. 69 (1-2), 112-129

57. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E. (2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: Constitutive characteristic. J. International Journal of Global Environmental Issues, 19(1-3), P. 129–142
<https://doi.org/10.1504/IJGENVI.2020.114869>